

7. Розвиток дрібної моторики рук/ Упор. О.В. Власова; іл.. О.В. Зеркалій. Х.: Вид. група «Основа», 2010. – 159с.
8. Сеченов И.М. Избранные произведения/ И.М. Сеченов. – М.: АН СССР, 1952. – Т. 1. – С.60.
9. Савіна Л.П. Пальчикова гімнастика для розвитку мовлення дошкільнят/ Л.П. Савіна. – Київ: Школа, 2002.
10. Узорова О., Нефьодова О. Пальчикова гімнастика/ О. Узорова, О.Нефьодова. – Київ: Школа, 2003.
11. Филиппова С.О. Подготовка дошкольников к обучению письму/ С.О. Филиппова. – Санкт-Петербург: Детство-Пресс, 1999.
12. Яловська О.О. Пальчики дошкільнят: розвиваємо руку – розвиваємо мозок/ О.О. Яловська. – Тернопіль: Мандрівець, 2011. – 228с.

Красовська О.А.

Роль емоцій в навчальній діяльності підлітків

Емоції відіграють важливу роль в еволюції людини, в індивідуальному розвитку, допомагають адаптуватися до динамічних умов життя. Емоції виконують свої функції завдяки здатності організувати й мотивувати когнітивні процеси й поведінку. Вони є найголовнішою характеристикою людської особистості. Емоції супроводжують людину все життя при спілкуванні, роботі, грі, навчанні тощо. Знання емоційного світу підлітка допоможе вчителю виправити відхилення в емоційних реакціях, що з'являються та допомогти сформулювати позитивної установки на навчання.

Вчителі, класні керівники в своїй праці часто зустрічаються при спілкуванні з учнями та при спостереженні за ними з такими фактами, які викликають в них ускладнення та непорозуміння. Одні з таких фактів відносяться до емоційної сфери окремого, конкретного учня; інші є рисами, характерними вже для цілих груп школярів. Проблема підвищення ефективності шкільного навчання – одна з вічних та найскладніших у психолого-педагогічній практиці. Дослідження вчених, передовий досвід переконує в тому, що ефект від застосування будь-якого педагогічного засобу незмірно збільшується, якщо вчитель зуміє викликати в учнів позитивні емоції і почуття, викликати інтерес до всього гарного, морально високого, необхідного для життя. Виникає проблема – навчитися так розуміти емоційне життя школяра, щоб знайти найбільш плідні шляхи впливу на нього.

Різні теоретичні і педагогічні аспекти даної проблеми отримали висвітлення в наукових працях Луначарського А.В., Сухомлинського В.О., Ушинського К.Д., Толстого Л.М., Чернишевського М.Г.

Сучасний потік інформації впливу надмірно раціоналізує навчальну діяльність, робить її більш інтенсивною та динамічною. В таких умовах емоційний фактор має суттєве значення для цілеспрямованого коригування пізнавальної активності учнів. Але дослідження Н. П. Фетіскіна (1993), І. А.

Шуригіна (1984), А. Я. Чебикіна (1989), свідчать про явне емоційне неблагополуччя навчального процесу. [3,135] На основі дослідження А. Джерсільда і Д. Теша щодо американських дітей, (звичайно, треба врахувати, що система уроків та їх організація в американській школі носять інший характер, ніж у вітчизняній школі, але не можна забувати і про наявність спільних моментів в процесі навчання), можна зробити висновок, що учні середніх і старших класів оцінюють вчителя за його працю, педагогічну майстерність.

Емоції - особливий клас психічних явищ, які проявляються у формі безпосереднього пристрасного переживання суб'єктом життєвого змісту цих явищ, предметів і ситуацій для задоволення своїх потреба почуття - вибіркоче і стійке емоційне ставлення індивіда до певних предметів і до явищ навколишнього світу.

Опитування щодо того, які якості вчителя подобаються найбільше дало такі результати: 33% учнів віком 12-18 років - вказали такі якості як вчителя, як - цікаво проводить заняття, допомагає, багато знає, дозволяє висловлювати свою думку, та 28% - якості як педагога, що не має «любимчиків», є об'єктивним, допомагає при невдачах. [2,45]

Найвагоміший внесок у формування почуттів учнів вносить вчитель, намагаючись «заразити» позитивними емоціями учнів та налаштувати їх на роботу. Коли учень любить школу і у зв'язку з нею у нього виникають численні переживання, що зачіпають його внутрішній світ, вчителі можуть набагато успішніше впливати на нього, ніж на байдужого учня. Так як емоції визначають ставлення особистості до діяльності, то вчителю важливо, щоб ставлення учня до навчального процесу, до потреби у знаннях, та наявності інтересу було позитивним і активним.

Вчитель повинен бути обережним під час емоційного регулювання. Підлітковий вік (11-15 років) зазвичай називають перехідним (від дитинства до юнацтва), частіше – важким (для батьків та педагогів), а іноді – критичним віком. Під впливом статевого дозрівання відбуваються різкі зміни у будові та життєдіяльності організму підлітка. Це стосується росту, ваги, фізіологічних функціях внутрішніх органів, зміни вищої нервової діяльності, рис поведінки та особливостей самої психіки підлітка. Свого часу В.А. Сухомлинський наголошував, що підлітковий вік – це друге народження особистості, адже перший раз народжується жива істота, другий раз – громадянин, активна, мисляча, діюча особистість, яка бачить не тільки оточуючий світ, але й саму себе. Ті зрушення, що відбулися у ході розвитку підлітка, призводять до того, що в емоційному житті підлітка починається новий етап. Змінюється самопочуття підлітка. Це відноситься до його загального емоційного тону та зміни настрою та душевного стану. Однією із суттєвих особливостей розвитку підлітка є те, що він прагне до самостійності та в нього відбувається ріст самооцінки. Підлітки прагнуть виражати себе, свої здібності. Також утворюється виразна потреба у нових соціальних зв'язках з однолітками, більш тісними, ніж раніше. Збільшується прагнення до суспільних дій з

однолітками та збільшується потреба в колективі, тому життя класу стає для підлітка набагато ближчим. [4,117]

Підлітки відрізняються запальністю, бурхливим проявом своїх почуттів, стійкістю емоційних переживань(можуть довго не забувати образи). Емоції підлітка є суперечливими та часто чергуються і змінюються, а поведінка є імпульсивною.[4,133]

Метою даної статті є визначення впливу емоцій на навчальну діяльність підлітків.

У дослідженні впливу емоцій на навчальну діяльність підлітків прийняло участь 48 учнів з 7 класу(23 учня з 7-А і 25 учнів з 7-Б) Криворізької педагогічної гімназії. Для виявлення впливу емоцій на навчальну діяльність підлітків використовувалися методики співвідношення емоцій з навчальним предметом та кольоровий тест за М.Люшером.

Згідно з першою методикою, кожен з учнів вказав ті емоції, які він відчуває найчастіше під час кожного з запропонованих навчальних предметів. Результати анкетування 7-А і 7-Б класу подані в таблиці 1 і таблиці 2.

Таблиця 1.

Кількісна характеристика емоцій учнів 7-А класу

Емоції	Інтерес%	Радість%	Подив%	Гнів%	Смуток%	Огида%	Страх%	Сором%	Втома%
Назва предмету	Інтерес%	Радість%	Подив%	Гнів%	Смуток%	Огида%	Страх%	Сором%	Втома%
Українська література	39.1	56.3	-	-	2.3	-	-	-	2.3
Англійська мова	30	43.4	-	-	2.3	2.3	2.3	2.	17.4
Світова література	17.4	34.7	2.3	-	17.3	-	-	2.3	26
Алгебра	53.2	18.4	18.4	-	2.3	-	2.3	2.3	2.3
Фізика	43.5	8.6	13	-	32.6	-	2.3	--	
Хімія	43.4	26	26	-	-	-	2.3	-	2.3
Біологія	39.1	8.6	26	-	6.9	6.9	-	-	13.2
Історія України	52.1	21.7	17.4	-	-	-	-	2.3	6.5

Таблиця 2.

Кількісна характеристика емоцій учнів 7-Б класу

Емоції									
Назва предмету	Інтерес%	Радість%	Подив%	Гнів%	Смуток%	Огида%	Страх%	Сором%	Втома%
Українська література	46	34	4	-	-	-	8	4	4
Англійська мова	20	32	4	4	4	-	16	4	16
Світова література	30.4	-	8.7	30.6	17.3	4.3	8.7	-	-
Алгебра	56.5	8.7	8.7	-	-	4.3	4.3	4.3	13.2
Фізика	25	-	12.5	4.2	8.3	12.5	16.6	4.2	16.6
Хімія	45.8	8.3	16.6	-	-	-	12.5	-	16.6
Біологія	27.0	4.2	12.5	4.2	8.4	16.7	-	-	27.0
Історія України	50	41.6	4.2	-	-	-	-	-	4.2

З таблиць видно, що на уроках у школярів переважають позитивні емоції, такі як, інтерес, радість, подив. Позитивні емоції діти найчастіше отримують на уроках української літератури (радість 56,3% в учнів 7-А та 46% інтересу в учнів 7-Б), алгебри (радість 43% та інтерес 56,6%), історії України (50% інтерес у 7-А та 52,1% інтерес у 7-Б), хімії (43,3% інтерес у 7-А та 45,8% інтерес у 7-Б). Негативні емоції діти частіше відчують на таких уроках як фізика (страх 16,6% та втома 16,6%) та світова література (26% втоми в учнів 7-А та 30,6% гнів в учнів 7-Б), біологія (13,2% в 7-А та 27% в 7-Б втома). На уроках англійської мови більшість учнів відчуває радість (43,4% у 7-А та 32% у 7-Б), але також і негативні емоції як страх (16% у 7-Б) та втома (17,4% у 7-А та 16% у 7-Б).

За другою методикою, кожен з учнів написав навпроти кожного навчального предмета колір, який з ним асоціюється. Результати анкетування наведені у таблиці 3.

Таблиця 3.

Асоціювання предметів з кольорами учнями 7-А та 7-Б класів

Колір	Сірий	Жовтий	Чорний	Зелений	Фіолетовий	Червоний	Коричневий	Синій
Назва предмету								
Українська література	24	30.4	4.2	20.8	-	4.2	4.2	16.7
Англійська мова	33.3	12.5	20.8	4.2	12.5	16.7	8.3	4.2
Світова література	4.2	12.5	45.8	-	4.2	16.7	-	20.8
Алгебра	-	20.8	4.2	20.8	12.5	20.8	8.3	16.7
Фізика	8.3	-	16.7	4.2	33.3	29.2	12.5	4.2
Хімія	29.2	4.2	-	12.5	16.7	16.7	12.5	8.3
Біологія	16.7	-	4.2	41.7	0.25	12.5	8.3	-
Історія України	4.2	12.5	8.3	8.3	4.2	12.5	25	20.8
Колір	Сірий	Жовтий	Чорний	Зелений	Фіолетовий	Червоний	Коричневий	Синій
Назва предмету								
Українська література	17.4	43.5	-	-	13	4.3	8.7	13
Англійська мова	8.7	4.3	34.8	8.7	8.7	21.7	13	-
Світова література	21.7	13	21.7	4.3	13	8.7	-	8.7
Алгебра	-	17.4	-	30.4	17.4	17.4	8.7	13
Фізика	8.7	-	4.3	8.7	26	17.4	17.4	17.4
Хімія	26	13	-	-	8.7	21.7	13	17.4
Біологія	8.7	4.3	13	47.8	8.7	13	4.3	4.3
Історія України	17.4	8.7	13	8.7	8.7	-	26	17.4

Проаналізуємо результати, представлені в таблиці. За домінуючим кольорам в груповий вибірці можна визначити емоційно-оцінне ставлення учнів до предмета.

Зі зеленим кольором асоціюється алгебра у 30,4% учнів 7-А класу, та у 47,8% учнів 7-А класу і у 41,7% учнів 7-Б класу з біологією. Вибір зеленого кольору говорить про те, що учні проявляють незалежність на цих уроках, зосереджують увагу на предметі, можуть демонструвати оригінальність суджень. Цікаво, що учні обох класів мають асоціацію української мови в жовтим кольором (43,5% та 30,4%). Психологічна розшифровка жовтого кольору дозволяє припускати, що ці учні відчувають інтерес до предмета, виявляють допитливість. Психологічна розшифровка червоного кольору свідчить про те, що на цих уроках 20,8% учнів 7-Б відчувають інтерес, потребу в досягненні, у володінні, в лідерстві, проявляють високу пошукову активність, можуть проявляти агресивність, підвищену збудливість. 20,8% учнів з 7-Б класу співвідносять історію України і синій колір. Це говорить про

те, що під час вивчення цього предмету учні почувають себе спокійно, та відчувають задоволеність. В той же час, з сірим кольором у 21,7% асоціюється світова літературою, у 26% - хімія у учнів 7-А класу та 33,3% учнів англійська мова і 29,2% - хімія у учнів 7-Б класу. Вибір сірого кольору свідчить про нейтральне відношення, відсутності емоцій, пасивному сприйнятті, байдужості, спустошеності на уроці. 26% учнів асоціюють хімію з коричневим кольором. Психологічна розшифровка коричневого кольору дозволяє припустити, що ці учні на уроках часто відчувають тривогу, фізичний дискомфорт. 34,8% учнів 7-А негативно відносяться до англійської мови, а 20,8% учнів 7-Б до світової літератури, так як вони асоціюють ці предмети з чорним кольором, який символізує гнів, ненависть, страх. [1,20]

В діаграмах зазначено успішність учнів протягом перших 12 тижнів навчального року з наведених предметів учнів 7-А та 7-Б класу у відсотках.

Співвідношення рівня успішності учнів 7-А та 7-Б класів

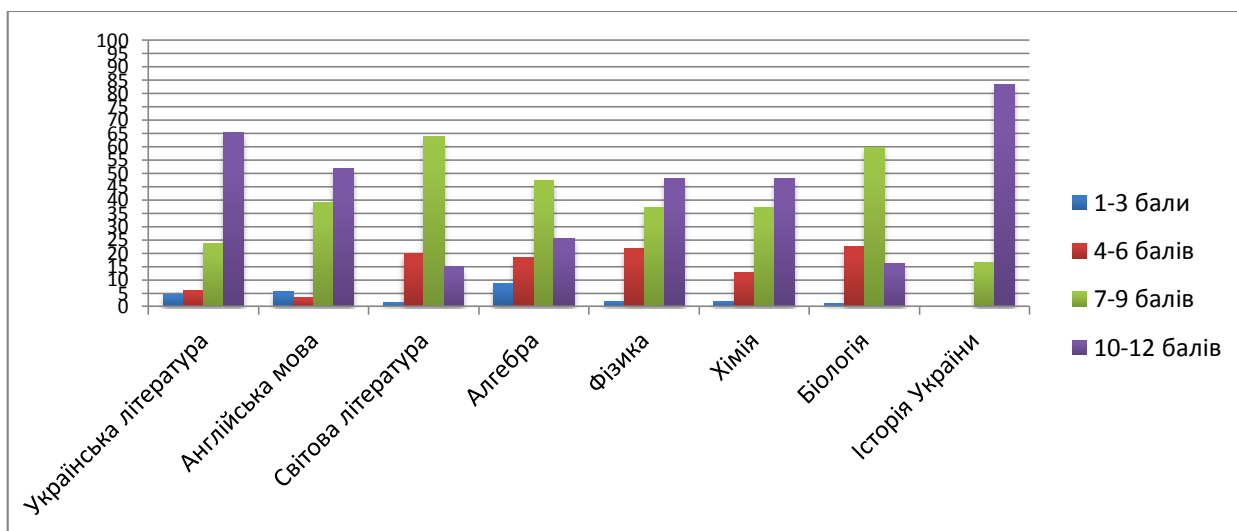

Рис.1 Успішність учнів 7-А.

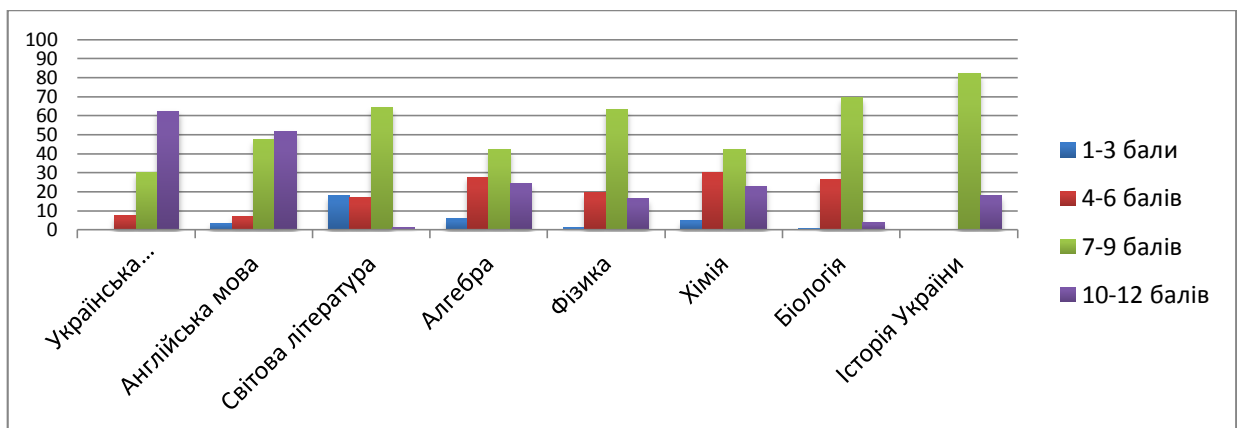

Рис.2 Успішності учнів 7-Б

Результати навчальної діяльності свідчать що, успішність учнів 7-А класу на уроках вища на уроках хімії, української літератури, історії України. Якщо

співставити ці дані з результатами кольорового тесту, то можна побачити, що саме на цих уроках відчують переважно радість та інтерес. А найменше високих оцінок та найбільше оцінок середнього рівня, у порівнянні з іншими предметами, на уроках світової літератури та біології, де наявні негативні емоції, такі як: втома, огида, смуток; та асоціювання з цими предметами чорного, сірого та коричневого кольорів. В 7-Б бачимо аналогічну тенденцію: на уроках української літератури, англійської мови, алгебри, які асоціюються з жовтим, червоним, зеленим кольорами, учні відчують інтерес, подив, радість та мають високі оцінки, і майже не мають оцінок початкового рівня. На уроках світової літератури, фізики та біології, які асоціюються з сірим, чорним кольорами, в учнів переважають негативні емоції - оцінок високого рівня або дуже мало, або майже немає, а кількість оцінок середнього рівня - велика.

Порівнявши результати анкетування з успішністю учнів, можна сказати, що позитивне ставлення учнів до навчальних предметів (тобто асоціація їх з синім, жовтим, червоним та зеленими кольорами) підкріплюється відповідним рівнем знань учнів, про що говорять їх оцінки. Дослідження показало, що більшість учнів, які відчують позитивні емоції на уроках добре навчаються. Також можна відмітити той факт, що два паралельні класи мали близькі результати, (наприклад позитивне відношення до уроків української літератури, історії України) це говорить про те, що вміння вчителя, його педагогічна майстерність має неабияке значення для регуляції емоційного забарвлення уроку. Отже, отримані результати підтверджують думку, про те позитивні емоції мають позитивний вплив на навчальну діяльність школяра.

Список використаних джерел

1. Люшер М. Цвет вашего характера. - М.: Вече, Персей, АСТ, 1996.- 105с.
2. Чебыкин А.Я. Эмоциональная регуляция учебно-познавательной деятельности /А.Я.Чебыкин – М.: 1986.-160с.
3. Чебыкин А.Я. Об эмоциях, детерминирующих познавательную активность/ А.Я. Чебыкин // Психологический журнал. – 1989. - №4.- Т.10 – с.135-142
4. Якобсон П.М. Эмоциональная жизнь школьника / П.М. Якобсон - М.: Просвещение,1966.–160с.

Петренко Г.

Інтернет як засіб підвищення пізнавальної активності старшого підлітка (теоретичне обґрунтування)

На сьогоднішній день у сучасному суспільстві відбувається швидкий розвиток і використання інформаційно-комунікаційних технологій у всіх сферах життя. Новітні технології сприяють відповідним змінам в освіті. Особливу роль займають комп'ютерне і комп'ютеризоване навчання.